

УДК 343:656(043.2)

Проскура Т.Б., студентка,
Навчально-науковий юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Рибікова Г.В., к.ю.н.

ПОКАРАННЯ ЗА ЗЛОЧИНИ У ТРАНСПОРТНІЙ СФЕРІ

Резонансні ДТП з великою кількістю загиблих, авіакатастрофи, що стаються з вини пілотів, зіткнення морських суден через людський фактор – уся ця інформація мало не щодня формує випуски новин в усьому світі. Використовуючи транспортні засоби для корисних потреб, людина досить часто забуває, або взагалі не замислюється над тим, що такі засоби перевезення пасажирів та вантажу є джерелом підвищеної небезпеки, експлуатація яких вимагає суворого дотримання правил безпеки.

Порушення правил безпеки руху та експлуатації транспортних засобів може потягнути за собою цивільно-правову, адміністративну та навіть кримінальну відповідальність. Останній виділено окремий XI розділ в КК України.

Одразу ж зазначимо, що покарання за так звані «транспортні злочини» не утворюють собою певну систему, оскільки за кожен злочин передбачена своя індивідуальна санкція.

Так, за здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин згідно ст. 276-1 КК України передбачено виправні роботи на строк до двох років або позбавлення волі на строк до трьох років; умисне руйнування або пошкодження шляхів сполучення, споруд на них, рухомого складу або суден, засобів зв'язку чи сигналізації, а також інші дії, спрямовані на приведення зазначених предметів у непридатний для експлуатації стан, якщо це спричинило чи могло спричинити аварію поїзда, судна або порушило нормальну роботу транспорту, або створило небезпеку для життя людей чи настання інших тяжких наслідків карається, відповідно до ч. 1 ст. 277 КК України, штрафом від п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до трьох років;

незаконне заволодіння транспортним засобом, відповідно до ч. 1 ст. 289 КК України, карається штрафом від однієї тисячі до однієї тисячі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк [1].

З однієї сторони, така «безсистемність» санкцій допомагає реалізовувати принцип індивідуалізації відповідальності особи за скоєне нею правопорушення, але з іншої – відсутність певної чіткої, логічної системи покарань породжує наукові дискусії щодо цього.

Зокрема, не можна не відмітити, що майже кожна норма КК України передбачає відповідальність за злочин, скоєний стосовно всього різновиду транспорту (повітряного, морського, річкового, автомобільного), а не конкретного його виду. Однак, ми погоджуємося з думкою О.Ф. Бантишева та Б.В. Романюка, про те, що таким чином законодавцем повною мірою не враховано індивідуальність кожного виду транспорту та його ступінь суспільної небезпеки. Адже, припустимо, порушення правил експлуатації авіаційного транспорту може призвести до більш тяжких та непоправних наслідків аніж порушення правил експлуатації автомобілів [2, с. 6].

З огляду на це, автори слушно висловлюють думку про необхідність систематизації норм XI Розділу КК України в залежності від виду транспорту і, водночас, індивідуалізації покарань за такою категорією злочинів.

Крім того, в правовій науці висловлюється влучна думка і про те, що самі види покарання, розміри санкцій не відповідають дійсній небезпеці скоєння таких злочинів, з огляду на що, пропонується підвищити розмір санкцій за «транспортні злочини» хоча б для того, щоб він мав більший вплив на превентивне виховання як злочинців, так і суспільства загалом [2, с. 6].

Піднімаючи тему покарання за злочини у транспортній сфері, хочеться звернути увагу і на такий, не менш важливий, на нашу думку, проблемний аспект.

В усьому КК України, зокрема і в розділі XI, існує закономірність, що кваліфікований склад злочину має більш суворі види покарання, аніж простий (основний) склад злочину, передбачений частиною першою відповідної норми. У «транспортних злочинах» кваліфікований склад пов'язаний, як правило, зі спричиненням певної матеріальної, моральної шкоди, тілесних ушкоджень різного ступеня, смерті осіб тощо.

Однак, враховуючи значну небезпечність будь-яких транспортних засобів, вважаємо за необхідне максимально наблизити розміри та види покарань за прості та кваліфіковані склади злочинів, передбачені однією статтею КК України, оскільки встановлюючи відповідальність за ч. 1 ст. 281 КК України лише у вигляді штрафу, арешту або ж обмеження волі, законодавець ніби чекає на настання тяжких наслідків для застосування більш серйознішого покарання за злочин, звичайний, «некваліфікований» варіант якого вже має каратися позбавленням волі на певний строк.

Загалом, можна підсумувати, що чинний КК України не систематизує певним чином покарання за злочини у транспортній сфері, з огляду на що, не враховуються особливості окремого виду транспорту та його ступінь небезпеки для суспільства. Існує необхідність окремого виділення статей із санкціями по окремих видах транспорту. Крім того, значна кількість аварій, які відбуваються саме в транспортній сфері, вказує на нагальну необхідність підвищення розміру санкцій та введення суворіших видів покарань за «транспортні злочини», причому не лише за ті, що передбачають настання тяжких наслідків. Суворіший характер покарань дасть змогу не лише знизити рівень злочинності у цій сфері, але дозволить покращити сумну статистику загиблих від транспортних засобів.

Водночас вважаємо за необхідне організацію проведення державного моніторингу по кожному виду транспорту, який дозволить встановити наявність і, відповідно, ступінь залежності або відсутності закономірності між встановленням більш суворих покарань за «транспортні злочини» та кількістю аварійних ситуацій, за які передбачена кримінальна відповідальність.

Література

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

2. Бантишев О.Ф. Окремі питання відповідальності за злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту / О.Ф. Бантишев, Б.В. Романюк // Юридичний вісник. – 2015. – № 3 (36). – С. 5-9.